

Hoewel naar meerderè bepaaldheid en zuiverheid der kleur wordt gestreefd, blijft de kleur haar optisch-naturalistische betekenis behouden, d. w. z. door kleur (primaire kleur, complementwerking) wordt *natuurlijk licht* (meest zonlicht) gesuggereerd. De kleur is nog af-beeldings- en niet beeldings-middel. Seurat, Signac e. a. zochten naar een systeem om de kleuren onvermengd, in stippels, (pointillé) bij wijze van mozaïek op het doek te brengen en de harmonische smelting door de optische werking — door het schilderij van een zekeren afstand te bezien — aan den beschouwer over te laten. Hierdoor reeds moest de beschouwer meer handelend, actief, *scheppend* optreden.

17. — Het symbolisme, waarvan Thorn Prikker een voor-naam vertegenwoordiger is, was een tegenbeweging op het impressionisme. De symbolisten leggen het accent op de expressie van de sensatie welke zij van een geval of toestand ontvangen. Als zoodanig zouden wij het symbolisme een verfijnde decoratieve ideoplastiek kunnen noemen. (Hetzelfde geldt voor de pre-raphaëlietische broederschap). Aangezien de schilderkunst in 't bijzonder en de beeldende kunst in 't algemeen ten doel heeft te *beelden* en wel van de diepste *realiteit* uit en dat *op de wijze der kunst*, spreekt het vanzelf, dat het „verzinnebeelden”, d. i. het uitdrukken van een idee bezijden de esthetische door voorstelling, door *de* schilderkunst als zelfstandigen uitdrukkingvorm der „kunstidee” onvruchtbaar en van geen diepgaanden invloed wezen zou. In het symbolisme beleefde dan ook de valsche idealiteit der romantiek haar hoogtepunt en einde.

18. — Het evolutieproces, dat uit de impressionistische ziening (Manet) voortkwam, zet zich voort in Paul Cézanne en raakt met dezen aan zijn hoogtepunt. Met Cézanne — die in het begin nog de invloeden van classicisme en Romantiek ondergaat — begint zich het mathematisch temperament voor te bereiden (zie blz. 18). Door getrouwe studie naar de natuur begint *uit* en *tegenover* het impressionisme de *bezinning* en het daarmee gepaard gaande stijlgevoel zich in de schilderkunst te ontwikkelen. De schilderijcultuur cultiveert tot een nieuwe fase: het begrip dat het esthetische schoone een kwestie van evenwichtige verhouding is. De kleur wordt